

Heroizam Majčinstva...

Posve je neumjesna i kriva tvrdnja F. Fortia, kada kaže, da su žene dražesni psići za zabavu, hladne česme za okrepu, na kojima se muškarac može i smije osvježiti i napiti, kad ga draška žeđ i pohlepa za užtkom.

Ne, nije žena igračka i rasonoda. Žena je draga i vjerna prijateljica i drugarica, koju je Bog još u zoru stvaranja preodredio čovjeku, da ga dopunjuje, diže: potpomaže. A karizmom majčinstva ona je pomoćnica Bogu Stvoritelju, mužu stvaraocu u izgradnji novog malog stvorenja, na čijem će se licu i biću odraziti roditeljske crte i obrisi. Majčinstvo je stavlja u isti red s ocem, usavršuje žensko preodređenje i poziv, donosi joj nešto jako, otporno, muževno ulijeva joj rijetke snage i vodi je katkada na vrhunce samoprijedora; i heroizma, na kojima ni muškarci ne bi mogli izdržati.

Po primjeru svete Bogomajke spremne su na Kalvariji svoje majčinske misije prikazati i žrtvovati sve, sve, pa i sebe, i to potpuno, neopozivo.

Iznijet ću jedan primjer, kojemu sam bio svjedokom...

Prve moje liječničke uspomene blagoslovljene su heroizmom mlade majke.

Rano me je služba uvela u stari dvorac, blizu Milana, u kom je na prvom katu stanovao idealni mladi par Larghi di Meregallo. Sve je odavalo otmjenost i plemstvo u ovoj kući. I dragocjeno staro pokućstvo, bogato vezeni zastori i čilimi, i umjetničke slike orubljene zlatnim okvirima. Osjećao se miris starih dana... Tu su živjeli tek zimi. S proljećem bi se preselili u dražesnu vilu blizu Ferna, na pjesničkim obroncima Brisura, oko kog se sterala velika jutra ogromnog posjeda.

---

* Obitelj je ona osnovna životna stanica, koja je kroz 13 vjekova uzdržala i razgranala snažno deblo hrvatskog narodnog organizma: o njenom unutarnjem i vanjskom, moralnom i socijalnom zdravlju, ovisi opstojnost i budućnost Hrvatske. U toj Jubilarnoj hrvatskoj godini, koja ima da bude ponosno sjećanje naše veličanstvene prošlosti, ali još više i prije svega ozbiljno ispitivanje savjesti o našoj kritičnoj sadašnjosti i zrelo, ne naivno, ne lakoumno, izgrađivanje budućnosti, iznositi ćemo u rubrici, »Iz obiteljskog ciklusa« sve idejne probleme hrvatske obitelji i obiteljskog života. Donosimo ovoga puta vanredan prilog iz zbirke jednog kirurga, o kojem će sa velikom plodnošću moći da razmišljaju sadašnji i budući nosioci hrvatskog očinstva i materinstva, te naše primalje, naši liječnici i naši kirurzi. — A. Majocchi: Tra bistori eforbici, Nuove pagine dall'albo di un chirurgo, Fratelli Treves Milano.

Pred dvije godine obećali su vjernost pred oltarom. Varava bračna sreća još ih je uvijek pratila i bila im darežljiva.

On, grof Alberto Larghi di Meregallo, bio je jedini i posljednji izdanak stare i ugledne milanske porodice. Gotovo premlad sjajno je svršio pravo u Padovi. Ali radije je trijezno upravljao silnim svojim gospodarstvom, nego da bi se dao zatvoriti u kancelariju i vezati uz spiskove i dopise. Slobodne časove, odmora posvetio je literaturi, filozofiji, povijesti, umjetnosti i glazbi. Mlada, svježa i plemenita pojava sve je osvajala. Za ljetnih ferija rado bi otišao na djedovsko dobro grofova di Meregallo, kamo ga je vukla priroda — i drago žensko biće, koje je od ranih godina nazivao »svojom Pijom« — plemenita kćerka iz drevne milanske obitelji Rossi.

Bili su istih godina, upoznali se mladi. Uvijek skupa. Odgovarali su jedno drugome, isti osjećaji, iste želje, iste sklonosti. Pija je bila dražesno stvorenje, pobožna, plemenita; oduhovljena kao bijeli anđeo.

Kad su ih gosti vidjeli, gdje skupa sviraju, gdje ona udara na klavir, a on mami zvukove violini, i doznali za njihovo staro prijateljstvo, slutili su, da će to poznanstvo i Krist odobriti i posvetiti. I nisu se razočarali.

Mladi doktor odveo je Piju pred oltar. Počelo je svitati jutro obiteljske sreće — ako uopće sreća zna zalutati na ovaj svijet. — Dalekim obzorjem vukao se prozirni tamni oblak. . .

Pija je narav bogato obdarila svime — osim zdravljem. Bila je nježna, umilna, krhka kao večernji cvijet. Govorili su, da je vjerna slika majke, koja je upravo pred 20 god. ostavila svijet. . . onda, kad je malu Piju na nj dovela. Od čeg je umrla? Nitko nije znao. Ili nije htio znati. Djevojčicu su poslali iz kuće. Povjerali je blagoj skrbi dobre dadilje. Dvorac di Meregallo poznaje djetinjte i djevojačke Pijine tajne. Pazio je na nju požrtvovno i nesebično stari Dr. Bruni. Lijepo se Pija razvila, i kao da se žalosna prošlost počela smiješiti.

Sa 10 godina otišla je Pija u Milan, u društvo. Dražem cvjetne mladosti; krasna vilinasta pojava sve je zanijela osim bolesti. Vraćajući se s plesa prehladi se i dobije (malu suhu upalu porebrica).

Ljubav Dr. Bruni-a i nježna pažnja vratile joj zdravlje. Ali starac se zabrinuo. Šutio je. Ni ocu ne otkri išta od svojih skrbi, crnih slutnja: teških bojazni. Tek je umnožio svoj trud i energično tražio, da se Pija opet vrati u vilu izvan grada.

Sve se opet razvedrilo. . .

Ali kad je Dr. Bruni čuo, da su se Pija i Alberto zaručili, osjeti, kako mu se nabire čelo. Znao je, da bi ta veza mogla biti zasuta obiljem blagoslova — ali hoće li lomna Pija moći podnijeti časno breme majčinstva? Kao crno proročanstvo budućnosti činila mu se prošlost, fragični onaj svršetak Pijine majke po Pijinom porodu.

Htio je o tom govoriti sa ocem Pije, ali kad je mogao, usne

se same ukočiše; nije smogao jakosti, da okrutno pogazi barem prvo proljeće čiste bračne sreće mladih zaručnika.

Samo kad je mladi sretni par, opojen srećom i mladošću otišao na bračno putovanje, stari je doktor kao dobri vjernik zapalio svijeću u svetištu naše drage Gospe od Zdravlja. I molio je Božju Majku, neka blago pogleda na Piju i njeno zdravlje.

* * *

Kad sam ih upoznao u stanu u ulici S. Damiano, sreća je sjala i gledala iz njihovih očiju. Tek s vremena na vrijeme neka bi nejasna tjeskoba, maglovita čežnja i jedva primjetljiva uzrujanost prošla kućom. Bili su sretni, da sretni. Ali već su prošle dvije godine, i nijedno novo biće nije pokucalo na vrata njihova stana, da se kod njih udomi. Dijete, dijete je htjela. Jednom je to i Dr. Bruni-u spomenula. A njega nešto potrese, prodrma, udari i rani. . . Ne dao Bog, da se to dogodi.

Ali jednog sjajnog jutra zapljusnu val radosti Piju, razli joj se licem i dubinama očiju; nešto se u njoj pomaklo, osjetila je plod svog tijela pod svojim srcem. Kao da je ušla u drugi svijet, ovaj je zaboravila. Govorila je samo o svom skorom djetetu. Htjela se povući u stari očinski dvorac, da se posve preda očekivanju i sanjama skore majke i da pripravi sama svojim rukama sve, što će trebati djetetu. Dr. Bruni primi tu vijest poražen i bolno pogođen. Pred 20 god. . . ni misliti dalje nije htio na onaj događaj pred 20 godina.

Početkom četvrtog mjeseca osjeti Pija sitni ubod boli u lijevom ramenu i muku u plećima slično kao ono, kad se pred nekoliko godina prehladila.

Štjela je. Ali slabost i neraspoloženje počeli su glasnije govoriti. Osobito noću. Toplina, vatra, podmuklo znojenje, kašalj. . . I jednog jutra zapazi u ispljuvku tanki trag krvi.

Dr. Bruni se uzbunio i teško zabrinuo. Sa mnom je podijelio brige. Pregledao sam bolesnicu, pošto sam preuzeo na se skrbi i dužnosti primalje. Ginekološki je bilo sve u redu. Ali ondje gore. . . ondje na lijevoj supraskapularnoj udubini osjećala se mala nepravilnost zvuka, čuo se čudan šum. . . Dogodilo se nažalost baš ono, čega sam se bojao: otvorio se stari proces u plućnim vrscima. I to zbog trudnoće!

Što sada? Uzalud je Dr. Bruni kušao u dubinama svojih očiju sakriti bol, zbunjenost, očaj. Odlučili smo pozvati stručnjaka za nuzgane bolesti. Došao je u Merogallo, pozorno ispitao početke bolesti, i onda udaljio se iz bolesnične sobe pred skršenim mužem izrekao fatalne riječi: nema vremena za čekanje. Ako smo htjeli spasiti gospođu, trebalo je prije svega žrtvovati ono malo stvorenje u njoj. Prilike i zdravlje kategorički zahtijevaju terapijski abortus. Proces je u plućima, tek u prvom stadiju; lako bi se mogao

zaustaviti. Ali da se uopće može ozbiljno početi s liječenjem, valja bezuvjetno prekinuti s blagoslovljenim stanjem.

Položaj je bio kritičan. Mi smo svi bili spremni na žrtvu. I Pijal Ali na kakovu!!

Grof Albert nije mogao ženi navijestiti naše planove. Stari vjerni doktor, slomljen kobnim događajem pred 20 godina, nije se usudio. Mnogo ju je ljubio. Pa bila mu je kao druga kćerka. Ostadoh ja. Ja sam trebao izvršiti žrtvu.

Sutradan jutrom odoh Piji. Oprezno, s puno takta, uvijenim riječima i izdaleka vodio sam gospođu, da je uputim u tajnu i navedem na pristanak. Ali dosjetila se. Pogleda me čudno i prestrašeno, zaplače, zajeca tako tužno, bolno, suho i beznadno, sakri lice u jastuk... Nisam mogao ostati, naglo odoh i hitro. Slomljen! Smrt sam nosio u srcu.

Isti dan donese mi sluga kući zapečaćeno pismo. Prepoznao sam grofičin rukopis. Molila me, da sutrašnjeg jutra k njoj svakako dođemo, i da ništa ne rekнем mužu. —

Našao sam je u krevetu. Tjeskobno me čekala. Sjedjela je naslonivši se na jastuke. Lice joj blijedo, ali smireno, svečano, kraljevski ozbiljno. Ponudi mi, da sjednem.

U oku ne bje suza. Mirni pogled dostojanstveno upre u mene, da ispita tajne misli sakrivene u zadnjim naborima moje duše. Poče odrezano:

»Doktore, pozvala sam Vas, jer znam, da ste čestit i pošten. Vi ste me juče ranili na najosjetljivijem mjestu. Juče tog nijesam mogla podnositi. Ali danas sam jaka. Hijela bi znati cijelu istinu. Zakunite mi se, da ćete sa skrupuloznom točnošću odgovoriti na sva moja pitanja. Nemojte mi ništa zatajiti: stvar je savjesti.«

Zaklopi oči, da sabere i sredi svoje misli. U raskošnoj sobi čulo se samo naglo, uzbuđeno udaranje moga srca. Sjedio sam kao ukočeni osuđenik na starinskoj stolici licem prema njoj.

»Da — nastavi — cijelu sam noć mislila i moram se odlučiti. Ali moja odluka ovisi o Vašim riječima. Samo da nešto upitam. Ponajprije, zar doista mislite, da ne mogu ozdraviti, ne odrečem li se svoga majčinstva?«.

Ušutjela je, ali me dalje mirno gledala, tako zapitljivo, oštro; pronicavo, te toga nijesam mogao podnijeti. Osjetih, ako bi i riječima slagao, oči bi me izdale.

»Milostiva — mucao sam — ne obazirite se na moje izjave. Vagnite samo i uvažite mišljenje specijaliste za plućne bolesti. On je jasno i odlučno rekao, da je ovo stanje strahovito opasno po Vaše zdravlje. Zna poučen knjigama i drugim iskustvom, i tvrdo je uvjeren, da će Vam pluća ozdraviti, samo morate... Dalnja trudnoća i porođaj odviše će Vas oslabiti i nepovoljno će utjecati na razvoj bolesti.«.

Gospođa se bolno trgne, ali se smjesta sabere i nastavi: »Što mislite, bih li mogla izdržati do porođaja, budem li se čuvala i dala brižno njegovati?«

»Draga grofice, o tom sam potpuno uvjeren, ali to Vam nikako ne mogu savjetovati.«

»Još zadnje pitanje, i to najvažnije« — prihvati ova strašna žena. »Što mislite, ako se uloži sva pažnja i upotrebi sav oprez, bi li se moglo dijete roditi zdravo; i porođeno bi li se moglo lijepo razvijati i rasti?«

Zakleo sam se, morao sam reći istinu, premda mi je bilo odviše jasno, kako će sve to svršiti.

»Sigurno, dijete se može roditi potpuno zdravo, jer se bolest direktno ne prenosi. Doduše može biti nježno, slabunjavo, ali pametnim odgojem, da se i tom zlu doskočiti. . . Samo, draga gospođo, za Božju ljubav, to su sve nestalne mogućnosti, nestalnije budućnosti; ali sada nam je Vaše zdravlje najpreča briga, — pomislite na svog muža. . .

Glas mi se počeo tresti, ruke se same od sebe sklopiše u molitvu. Duboka bol u očima molila je i vapila da se pokori liječnicima, da bude pamefna, razumna. . .

Ali mati je znala svoju dužnost. Čvrsto mi stisne ruke i snažno progovori:

»Da, odlučila sam. Hvala Vam na poštenju i otvorenosti i na dobrim savjetima. Ali ja ne mogu oduzeti život svome stvorenju. Ne mogu, ne mogu. Osjećam ga u svom krilu. Ima pravo na život. . . Od Boga dolazi. Neka Boga upozna, ljubi i posjeduje. Doktore, kažite Albertu moju odluku. . . i mjesto mene ga umolite za oprostjenje.« —

Smrt sam nosio u srcu. Bio sam izvan sebe. Kazao sam i stručnjaku. Javio sam i Dr. Bruni-u. Zadnji put neka pokuša sam muž.

Slavni profesor nije htio vjerovati! Pa kako, on je bio siguran, da je povreda na vršcima tek bijedni početak bolesti, da je lako izvesti pobačaj, da će onda sigurno ta pluća zacijeliti, zdravlje se vratiti. . . pa ipak ta se čudna žena opire, nerazumno, tvrdoglavo. . . Zaboravio je, da je majka. . .

Kućni liječnik, Dr. Bruni, nije ni riječi rekao. Kod zaruka je on već sve predvidio. Nadao se, da neće doći djeca. Ali kad dođu, znao je, da se ova mlada majka ne će ničeg prepasti. Sad su uzalud sve nade, svi će pokušaji ostati bez uspjeha. Pija će poći za majkom.

Muž je poduzeo zadnje: savjetovao je, nagovarao, molio, tražio, zaklinjao. Žena, supruga, majka nije se dala svladati.

Preostalo je još jedno: da nježnom i pomnom brigom očuvamo to drugo zdravlje, koliko se može. Vila postade pravi sanatorij. Proljeće je vratilo. Pija rumenilo lica i tek. Mogla se malko i pridignuti. Šetala se vrtom oslonivši se o Albertovu ruku.

U šestom mjesecu javila se stara bol u plućima.

Smjesta smo pozvali specijalistu. Došao je ljuti zbog trajne upornosti i svoje glavnosti mlade žene. Ona se nije dala. Što je mogao? Jedino da bude pažljiviji, oprezniji i da ponovo naglasi, nek je i dalje, ali još pomnije njeguju.

U osmom mjesecu opet smo vijećali, bi li umjetno izazvali »uranjeni porođaj«. Ali Pija ni čuti o tom — a sile su je sve više ostavljale. Duh joj je bio uvijek »žejž, ni oblačak bojazni. Kod nje je uvijek bilo raspoloženje vedrog dana i punog sunca. A muž, Gospodel Ispijen, izmučen, tužan — kao da je došao iz podzemlja.

Sama je Pija odredila, što će se učiniti, kad dijete dođe na svijet. Odmah će ga odnijeti, udaljiti, ukloniti daleko, daleko od ovoga zaraženog mjesta, i obući, u haljinice, kojih se nije dirnula njena ruka.

Porod je lagan, normalan. Mala pomoć sa forcipsom i sve je bilo dobro.

Mlada mati ču po prvi put plač svoje drage djevojčice, i podignutim očima zahvali nebu... žrtve su joj bile primljene. Djevojčicu umotaše u bijele pelenice i odnesoše.

Dijete je izčezlo u rukama dojilje, majka ga je pratila očima i srcem. Nije molila da joj ga dadu, da ga pomiluje, poljubi. Malo se pridigne, zanese se, nasmije se, okom sijevnu blaženost i pade na jastuke.

. . .

Tragedija je skoro gotova. Zdravlje se jako i naglo pogoršalo. Plućno se žarište proširilo. Kašalj ju je neprestano mučio. Navečer uvijek temperatura. Lijepo je lice pokazivalo plućnu tuberkulozu: svijetle oči, zarumenjeni obrazi.

Muž se svijao od boli. Bez prestanka je bdio uz svoju Piju. Dr. Bruni se trudio oko bolesnice kao otac po krvi. Moj posao je bio gotov — ali zavolio sam tu divnu ženu i nisam se od nje mogao odijeliti.

Zima je vani ledenila zrak, ali u dvorcu se njen hladni dah nije osjećao. Gospođa se nešto oporavila. Znala je pomalo i ustati i sjesti u naslonjač. Najradije je pripovijedala, što je o svojoj maloju od Alberta čula. A on je svaki dan išao k djevojčici, da je vidi i fotografira. Pija je nakupila silu tih fotografija i cjelivala ih, cjelivala.

O budućnosti nije govorila. Tek jednog dana ostadosmo sami. Dozva me k sebi bliže:

»Doktore — reče — htjela sam povjeriti svoju malu Majicu Dr. Bruni-u. Ali on je odviše star. Vi ste mlad. Ja ne znam, što je s mojim zdravljem, premda me vi tješite i hrabrite lijepim riječima.

Ali već dolazi svršetak. Slabim... Znam da me proljeće neće vidjeti. Ne bojim se smrti. Samo mi je teško, što će Albert biti žalostan, i što Majice neću moći zagrliti, prije nego umrem.

Pija se zaustavi na čas; dvije suze potekoše njenim prozirnim licem.

»Oprostite, doktore — doda — ne htjedoh Vas žalostiti. Htjela sam Vam samo malu preporučiti. Obećajte mi, da je nećete ostaviti, da ćete paziti na njen fizički uzgoj. Neka živi daleko od one kuće u zdravijem kraju. Savjetujte na dobro mog muža, budite mu od pomoći. Žrtvovala sam život, vi učinite ostalo, da nebo zdravljem blagoslovi moje dijete... Vi mi to obećajete, zar ne?...«

Nijesam mogao odgovoriti. Koljena su mi počela klecati. Gospođa me razumjela. U znak zahvalnosti stisnu mi ruku.

Iza dva mjeseca Pija je bila blizu granica vječnosti. Sve se doslovce ispunilo. Bolest ni jedne žilice nije poštedila. Svako je vlakance bilo zaraženo. — I jednog jutra ustavio se auto pred mojom kućom. Sluga me iz dvorca zamoli, da odmah tamo krenem: gospođa me želi pozdraviti. Smjesta podoh. Dr. Bruni me dočeka kao plačući kao dijete. Bolesnica je zahvaćena napadajem zadahe. — Umire.

Uđosmo u sobu. Gospođa me prepozna i ljubezno pozdravi pogledom. Lice uvelo, disanje nepravilno, teško, bilo je jedva zamjetljivo kucalo. Obazreh se, da nađem muža. Nije ga bilo. Čas je prije iščeznuo. Nitko nije znao, gdje je. Kriza je bila tu. Naredio sam slugama da ga potraže... Pod prozorima je prošao auto, stao pred vrata. Neko se penje stepenicama. Nijedna se vrata ne otvoriše. Ali kroz staklena vrata, što vode na verandu, opazismo na njoj mladoga oca. Digao je rukama bijeli zamotak, kom na vrhu ugledamo malo nasmiješeno lice i nježnu djetinju ručicu.

Bolesnica s mnogo napora pridigne glavu, usahnulim licem prostruji dašak neba i života, usne procvjetaše smiješkom... a onda se lagano pomaknuše. Pritrčah, da pridržim Piju. Čuo sam tihi testament, posljednju majčinu volju i odluku:

»Majice, bila sretna... majčica te ostavlja, ali će uza Te biti uvijek... uvijek...«

Glava klonu, trepavice zaklopiše oči, i uminu jedan mladi život.

*
* * *

Godine su prošle. Ali meni se ovi događaji zasjekli duboko u dušu. — Još 28 godina živio je u dubokoj tuzi grof Albert. Žalost za Pijom, neutješenosť i jad zaorale su duboke brazde na Albertovu čelu. Majica ga nije ostavljala, samo da malo svijetla unese u tamnu dušu svog oca.

Kad je otac naglo preminuo, Majica iščeznu. Kao da ju je grob s ocem progutao.

Nedavno su me pozvali u »Zavod za ostavljenu djecu«, da obavim operaciju na slijepom crijevu. . . Gospode, ona mlada sestra pomoćnica, pa ono lice pokriveno bjelinom sastarske koprene. Pa to je kopija Pije, pa to je Majica, ta časna sestra Marija od sv. Vinka. Nije se htjela zaručiti, posvetila se službi milosrdne ljubavi oko napuštene i ostavljene djece.

Ne znam kako, ali tajna me sila izá tog vukla nekud, da obavim neki zavjet, da negdje odnesem veselu vijest. . .

I jednog sunčanog zimskog popodneva odšetah se do malog meregallskog groblja. Tu je u uglu podignuta obiteljska grobnica — kapelica obitelji Larghi di Meregallo. Nad njom plaču dvije žalostne vrbe. A u njoj počivaju dva patnička roditelja Pia i Alberto.

Kleknuo sam na grob Pije, i plakao, plakao javljajući joj, da je njen čisti prinos primljen, blagoslovljen, i posvećen. . .

Dr. Andreja Majocchi, ginekolog